

Željko KWOKAL

Zagreb

Hrvatsko visoko obrazovanje nema strategiju

Zakoni za Hrvatsku važniji nego što mnogi političari misle (visoko obrazovanje i znanost) na kraju su ostali samo želja pokretača odnosno autora njihovih nacrti i prijedloga. Zakon o visokom obrazovanju, Zakon o sveučilištu i Zakon o znanstvenoj djelatnosti nisu uspjeli doći na prihvatanje u Sabor, sad već bivšeg saziva, a na zadovoljstvo dominantna djela akademske zajednice. Nastavak, odnosno drugi početak u rukama je nove administracije. Ta nova administracija, nadam se, neće ponavljati pogreške prethodnika i ignorirati ono što je u višemjesečnim raspravama kritički i argumentirano izneseno o visokom obrazovanju i znanosti općenito, a ne samo o suvislosti, svrsishodnosti pa čak i ustavnosti nekih od propalih zakonskih prijedloga. Svakom imalo pažljivom promatraču i analitičaru nisu mogle tijekom devet mjeseci aktivnosti oko nacrtu zakona promaknuti neuralgične točke hrvatskog visokoobrazovnog i znanstvenog prostora, prije svega nepostojanje nacionalne strategije razvoja visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti. Nelogično je donositi zakone, a onda i kada, strategiju. Dezorijentiranošću se mogu nazvati kritike odgovorne administracije upućivane sveučilištima da nisu znali, dakle nisu bili sposobni, pronaći i uspostaviti strategiju odnosa s izvorima financiranja. Kakva crna strategija kad država, vlasnik tih sveučilišta, nema ni plana ni strategije obrazovanja i znanosti za sljedećih 10 godina. Tim više što su sve strategije razvoja Republike Hrvatske, a koje se odnose na odgoj, obrazovanje i znanost, terminirane potkraj 2010., dakle prije godinu dana. Drugo, tijekom rasprava o prijedlozima zakona u dionicama koje su se ticale izravno i neizravno same svrhe visokih učilišta u ovim turbulentnim vremenima ili su se ticale autonomije sveučilišta ili pak binarnog sustava, da spomenem samo neke

iz skupine teške kategorije važnosti, stjecao se dojam da akteri ponekad govore o različitim stvarima različitim jezicima. Tako će nespornosti i paralelizmi počinjati već kod činjenice da jedna od glavnih odrednica funkcioniranja i egzistencije ustanova visokog obrazovanja postaje njihov položaj i relacija s postulatima tržišnog fundamentalizma i financijalizma. Unatoč tomu, Europska unija, prema žestokim kritičarima i skepticima neoliberalna tvorevina *par excellence*, putem Vijeća Europe 2007. donosi dokument (Rec. 2007-6) u kojem govori o svrhama visokog obrazovanja. Navodi ih kao: osobni razvoj, pripremu za život aktivnog građanina u demokratskom društvu, pripremu za održivu zaposlenost te posebno važnu svrhu vidi u razvoju i održavanju naprednih znanja. Znači, svrha je sveučilišta puno šira od samo jedne uloge, a to je zadovoljavanje potreba za trenutno traženim »obrazovnim proizvodom« koji se ne smije u žaru rasprava o »proizvodnom procesu« izjednačiti s jogurtom, cipelom ili automobilom. Bez obzira na to kojoj obrazovnoj tradiciji pripadali ili, danas, stremili, visokoobrazovne ustanove imaju cijelu paletu funkcija i uloga kojima je glavna posljedica podržavanje i omogućavanje održivosti i razvoja društva.

Četiri stotine rektora 1988. u Bologni potpisalo je *Magna Charta Universitatum*. Taj dokument navodi četiri principa na kojima se temelji današnje sveučilište. Jedan od njih je i sveučilišna autonomija. Na posljednjoj ministarskoj konferenciji o bolonjskom procesu i stupnju njegova ostvarenja, održanoj u Budimpešti i Beču 2010., u ministarskom priopćenju naglašava se odanost vrijednostima akademskih sloboda i autonomiji visokoobrazovanih ustanova kao temeljnih principa europskog prostora visokog obrazovanja. U Hrvatskoj se, u široj javnosti, autonomija

te vrste posprdno (obično kad se nešto ne razumije ili ne želi razumjeti) percipira kao »čine što ih je volja« dok se u ne malom dijelu akademske javnosti autonomija shvaća kao roba u skladištu koja se preuzimaju po potrebi trenutka. A to sigurno nije autonomija sveučilišta. Autonomija nije ni mehanički zbroj pravnih osobnosti sastavnica sveučilišta, fakulteta. Autonomija nije ni kada fakultet ima više žiro-računa nego dekan (profesor) znanstvenih radova. Autonomija nije kad se na fakultetu objavljuju znanstveni radovi s adresom fakulteta bez spominjanja sveučilišta. Takva »autonomna« ponašanja sigurno nisu pomogla zagrebačkom sveučilištu da napokon uđe među prvih tri posto od 17.000 sveučilišta na svijetu. Autonomija nije kad se opravdani nadzor nad, recimo, financijama sveučilišta supstituiru izravnim političkim upletanjem u upravljanje njime (što se pokušalo u tekstu prijedloga jednog od propalih zakona). Autonomija sveučilišta prije svega znači autonomnost prema političkim i ekonomskim snagama i utjecajima. Autonomnošću (intelektualnoj i moralnoj) sveučilištu se otvara mogućnost da bude oaza neopterećena zavisnošću o (trenutnoj) političkoj opciji ili ekonomskoj paradigmi koja se može i mora kritički odnositi prema sadašnjosti, ali i koja otvara vizure novog i perspektivnog, a na dobrobit društva u kojem djeluje. Binarni sustav uveden 2003. u hrvatsko visoko obrazovanje također izaziva razna tumačenja i kontroverze. Prema tom sustavu razdvajaju se sveučilišta od ostalih obrazovnih ustanova (visoke škole i veleučilišta) odnosno uvode se sveučilišni i stručni studiji. Iako je definicija jednih i drugih studija vrlo jasna pa kaže za stručne studije da pružaju znanja i vještine potrebe za neposredno uključivanje u radni proces, a sveučilišni studiji osposobljavaju studente za poslove u znanosti i visokom obrazovanju, poslovnom svijetu, javnom sektoru te ih osposobljava za razvoj i primjenu znanstvenih i stručnih dostignuća, percepcija i ponašanja javnosti često su drukčija. Tako se za stručne studije smatra da su varijante kraćih i manje kvalitetnih sveučilišnih studija. Osim što je *von oben*, ignorantski je stav u cijelosti kriv jer su sadržaji odnosno komponente tih studija dovoljno različiti da se na njima stječu različite kompetencije. Tako da ih se ni u kojem slučaju ne može smatrati istim studijima različite kvalitete. To što dolazi do devijacija u ponašanjima i percepciji odnosa stručnih i sveučilišnih studija nije kriva ideja i razlog njihova postojanja nego kućni (ne)red u koordinatama visokog obrazovanja. Nepostojanje strategija, prijevori o svrsi i autonomiji sveučilišta, mučenje s binarnim sustavom, samo su neki od fenomena koji se u trenu mogu pretvoriti u klopke pri raspravama i pogotovo funkcioniranja visokog obrazovanja i znanosti danas i sutra.

Ponedjeljak, 16. siječnja 2012.

Kaj smo mi Horvati?

Ljubitelji kajkavskog jezika obradovali su se pročitavši u *Vijencu* od 25. prosinca razgovor s književnicom Božicom Jelušić iz Đurdevca. Ona se izjasnila i o nekim otvorenim jezičnim pitanjima i o odnosu prema hrvatskim narječjima. To zaslužuje i pozornost Međimuraca.

»Mi smo službeno trojezična i trodijalekatska kultura«, veli Jelušić. Ako smo se tako deklarirali, to znači da bi status dijalekta trebalo ukinuti. Trebalo bi reći da je to jedan jezik koji je sastavljen od tri izvora pa bi na lokalnim gornjohrvatskim prostorima stanoviti broj školskih sadržaja trebao biti plasiran i na kajkavskom jeziku koji taj status zaslužuje i povijesho i sadašnjohu. Ako je jezik jednom bio jezikom, ako je bio normiran, ako je imao gramatiku, ako ima respektabilan rječnik kakav je Belostenčev »Gazophylacium«, ako su na kajkavski jezik 17. stoljeća bila prevedena sva relevantna djela onoga doba: gospodarska, velerinarska, medicinska..., ako je u jednom dobu bio jezik Hrvatskog sabora, ako su na njemu tri stoljeća poslije stvorene »Balade Petrice Kerempuha«, onda ne može izgubiti status jezika.

Ali daj ti to dokaži nekim preostalim »vukovima« u raznim akademijama i uredima koji – odlučuju o statusu i sudbini našeg jezika. Daj ti to dokaži nekim urednicima kajkavskih izdanja koji uvodnike pišu na štokavskom standardu kao tobože više hrvatskom jeziku. Daj ti to dokaži i odgovornim ljudima na funkcijama u Saboru i drugdje, porijeklom iz kajkavskih krajeva, da prilikom javnih nastupa progovore i koju kajkavsku riječ, kao što čine mnogi Dalmatinci svojim čakavštinom i ikavicom. Daj ti to dokaži urednicima županijskih listova i RTV-postaja u gornjohrvatskim krajevima da redovno objavljuju priloge na kajkavskom i da potiču svoje vanjske suradnike da se izražavaju i kajkavskim govorom. Jednako tako i nastavnici u školama.

Kaj se pak Međimorcov dotakvle, ovo je prilika da se, po ne znam koji pot, spomenemo onoga kaj je Krlježa rekel za međimorski kajkavski govor: »Međimurski je kajkavski kome uhu onaj pravi.« Veli da ga je naučio i upijao još u djetinjstvu od svoje bake Terezije Goričanec iz Male Subotice. Krlježinu izjavu zabilježio je 25. siječnja 1973. Josip Šentija i objavio u svojoj knjizi »S Krlježom, poslije '71.«.

A je li današnjim Međimurcima njihov kajkavski »onaj pravi«? Božica Jelušić kritički je progovorila i o anglizaciji našega jezika: »S jedne strane pristajemo na nekritičku anglizaciju, a s druge zatiremo ono što je izvorno, što je moćno.«

To nas potiče da pogledamo i poslušamo oko sebe, u svojoj okolini. Kakvi su to strani natpisi na prodavaonicama? Kakva su to strana imena naše djece? Kakvi su to samo angloamerički filmovi u elektro-ničkim medijima? Kakva je to gotovo isključivo angloamerička pop-glazba na RTV-programima? Kao da Europe više nema, a upravo ulazimo u EU. Kaj smo mi Međimorci, kaj smo mi Horvati? Zakaj o tomu ne progovore nekaj i međimorski intelektualci? I Matica. I književna udruga »Reči rieč«. Zakaj ju je ne čuti već tri leti?

Ivo Horvat, Zagreb

Ponedjeljak, 16. siječnja 2012.

Vesna KUSIN

vesna.kusin@vjesnik.hr

”Padaju li Bačvice gradnjom Kerumova velebnog de luxe hotela u vrtu vile Kaliterno? I je li za to kriv samo Kerum ili i oni koji su prvotno mešetarili gradskim zemljištem, pa oni koji su GUP-om tu nekoć zelenu površinu pretvorili u građevinsko zemljište

IGH i Građevinski fakultet bili su kućne tvrte HDZ-a čiji je interes bio raditi što više i hvaliti se kao u boljšeizmu prebačenim tonama i nacrtanim projektima. Na žalost, pritom je gospodarska korist i interes RH nerijetko bila u drugom planu

Ivan Dadić,

profesor Fakulteta prometnih znanosti

Novi list, 15. siječnja 2012.

Rušenje rejtinga dijela članica eurozone za Hrvatsku je loša vijest. O pravim reformama kod nas se sada niti ne govori, a nalazimo se pred novim udarom krize koju dočekujemo nespremni

Željko Lovrinčević,

Ekonomski institut

Jutarnji list, 15. siječnja 2012.

Rapsodija na Bačvicama

Opet splitske nevolje. Ovaj put prebačene sa »zapadne« na »istočnu« obalu, s Prve vode na Bačvice, koje su ipak međusobno povezane. Zajednički im je nazivnik Kerum odnosno Fani. Ona se kao njegova »djevojka« vodi kao vlasnica parcela na kojima Kerum želi podići svoje objekte: restoran na Prvoj vodi i hotel najviše kategorije na Bačvicama. Oba objekta na(d) kulturnim plažnim mjestima Splita i Splićana. Obje parcele je, dakako, mogao kupiti Grad da zaštiti urbane interese Splita i Splićana. Ali kako grad vodi Kerum, onda on umjesto da na prvo mjesto stavlja interese Grada, protežira vlastite. I ne shvaća da je u sukobu interesa. Lako što on to ne shvaća. Teže što oni (?) koji bi trebali sprečavati odnosno onemogućiti takvu provedbu sukoba interesa, ne poduzimaju ništa. Ona famozna formulacija »neka institucije obave svoj posao«, što je već postala otrcana fraza, i dalje upozorava na neučinkovitost »institucija«.

Još neimenovani hotel gradit će nova Fanina tvrtka »Rapsodija«, temeljni kapital koji, priskrpio sve dozvole i gle čuda – propao. Pa preprodao »Rapsodiji« tj. Fani tj. Kerumu koji ne može zavrtiti ni svoj hotel »Marjan«. No gradilište novoga hotela, čije ime još nije objanjanjeno, upravo je otvoreno unatoč neriješenju us-

dio kojeg je u zahvatu pomorskoga dobra. Danas sporna lokacija na Bačvicama nekoć je bila gradska. Početkom devedesetih kad se počelo mešetariti zamjenjivanjem zemljišta s privatnicima (što je danas već uobičajena nemila praksa svuda pa i u metropoli, na što »institucije« ne reagiraju unatoč lošim trampama i interesnim skupinama) Grad je ostao bez tog atraktivnog zemljišta. Doduše, bio je to tada tek zapušten vrt, ali zelena površina tik do uređenoga gradskog parka. Proširiti ga na tu parcelu nikome nije padalo na pamet. I što će se bakćati s tamo nekim vrtom. Ali neki drugi jesu. Vlasnik zapuštenog vrta strpljivo je čekao njegovu pretvorbu u građevinsko zemljište, čemu su kumovali splitski urbanisti. Po nečijem diktatu? Ili po savjesti struke? Bilo kako bilo, GUP-om iz 2006. ta je zelena površina, kao i neke druge pala. Tako se vrijednost spornog vrta digla u nebesa. I stiglo vrijeme za preprodaju. Novi vlasnik, tada Goran Črncević, zamislio je taj hotel, dao ga isprojektirati, priskrpio sve dozvole i gle čuda – propao. Pa preprodao »Rapsodiji« tj. Fani tj. Kerumu koji ne može zavrtiti ni svoj hotel »Marjan«. No gradilište novoga hotela, čije ime još nije objanjanjeno, upravo je otvoreno unatoč neriješenju us-

tavno tužbi koju su još za bivšeg vlasnika digli stanari vile Kaliterne. Institucije dugo odrađuju svoj posao.

No ova priča ima i drugu dimenziju. Nije riječ tu samo o ometanju pogleda stanařima vile Kaliterno (dogada se to mnogima), pa ni izgubljenom gradskom zemljištu na atraktivnoj lokaciji neposredno iznad pješčane plaže Bačvica, nego o cijelom predjelu Bačvica koje je nedavno ispalov iz konzervatorske zone zaštite. Dosad su se konzervatori opirali sličnim graditeljskim zahtovima na Bačvicama, čak i dogradnjama ili nesuvislim pregradnjama. No podršku urbanista nisu imali. Ako u zoni zaštite urbanisti GUP-om zelene oaze prenamjenjuju u građevinsko zemljište, onda služba zaštite ostaje bespomoćna, »kočničar razvoja« grada. Pa ipak, Bačvice je trebalo štiti baš kao i Varoš ili Manuš, kao ambijent jednoga vremena. Štite se i neka ruralna naselja. Što ne bi i taj pitoreskni dio Splita? Kad je već šticećen dosad. Počinje li gradnjom Kerumova, Fanina hotela (koje li »rapsodije«) pad Bačvica? Koliko je zahtjeva za rušenje postojećeg i gradnju novoga, većega, već podneseno? Tko to može više spriječiti kad »Rapsodija« vrt pretvori u velebnom kameno zdanje.

Razmišljanje umjesto mjera

Vlada Zorana Milanovića ima jednu jako dobru osobinu, po kojoj pomalo podsjeća na vladu Ivice Račana: otvorenost prema medijima. Valja priznati da se ovih dana relativno lako mogu dobiti odgovori na brojna novinarska pitanja. No to bi moglo biti i loše jer se pomalo otkriva da su u tim odgovorima uglavnom samo – razmišljanja. Čini se da u nekim resorima ni izbliza nema definirane politike, nego se sve svodi na žurno popisivanje mjera o kojima bi se moglo raspravljati.

Jedan je od takvih primjera i ideja o preusmjerenju doprinosa koji se uplaćuje na račune radnika u obveznim mirovinskim fondovima u sustav generacijske solidarnosti, odnosno u državnu blagajnu. U odgovoru koji smo dobili iz Ministarstva rada ističe se da je riječ o mjeri koja još mora proći koordinaciju Vladinih tijela i navode je tek kao primjer jedne od mjera koje bi mogle pomoći u snižavanju cijene rada, e da bi se zapošljavalo, a da stvarno nije lako pronaći logičan slijed. Otprilike kao kad bismo napisali da bi se cijena rada mogla sniziti tako da radnike naučimo da ne jedu. Ili barem da iz jelovnika izbace sve što je iz uvoza jer time možemo potaknuti rast domaćeg proizvodnje. I tek ćemo se u nekoj naknadnoj raspravi čuditi tomu što

radnik koji nije jeo može i odepeti ili da proizvodnja kad on ne jede baš i nema smisla. Kao i tomu da radnik kojemu danas nisu uplaćeni doprinosi za 10 godina kad bude išao u mirovinu postaje novi problem za državu. Možda i gori nego što su ukazivale projekcije za umirovljenike koji su u drugom stupu proveli kratko razdoblje i zbog toga im je nedavno omogućeno vraćanje u prvi stup. Kao i tomu da mirovinski fondovi nemaju što ulagati ako im redovno ne sjeda novac pa s te strane ne treba ni računati na poticaje gospodarstvu.

Na stranu pitanje smije li Vlada to učiniti ako je štednja u drugom stupu privatno vlasništvo osiguranika. Stručnjaci kažu da to vrijedi za novac (imovinu) koja je već na računu, ali da Vlada može kreirati politiku i određivati kako će doprinos biti raspoređen. Zanemarimo i pretpostavku da obustava drugog stupa vjerojatno ne bi trajala dugo iako nije jasno što znači »priremeno«, no što će se uopće dobiti ako to bude vrijedilo šest mjeseci pa se onda vratimo na staro? Ili koliko će izgubiti osiguranici koji za desetak godina odu u mirovinu ako to potraje dvije godine, na primjer? I čemu onda uopće tri stupa – zašto nemamo samo prvi obavezan i dobrovoljni- to štednju? Zna li itko odgovor?

”Čini se da u nekim resorima Milanovićeve vlade ni izbliza nema definirane politike, nego se sve svodi na žurno popisivanje mjera o kojima bi se tek moglo raspravljati

Iz Hrvatske izvučeno 1,6 milijardi kuna

Marina ŠUNJERGA

marina.sunjerga@vjesnik.hr

Hrvatska je država u potpunoj besparici. To se da iščitati iz najava nove vlade koja će morati povući niz nepopularnih poteza u tekućoj godini. Tako će se vjerojatno povisiti opća stopa PDV-a, a mobilni operateri nastaviti će plaćati »krizni porez«. Ti će nameti smanjiti kupovnu moć prosječnog građanina, a stanje u kojem se naša državna riznica inspiriralo je političare da uvedu porez na dividendu i kapitalnu dobit, koji poznaje većina razvijena svijeta. Nijedan porez nikad neće izazvati oduševljenje, ali u kriznoj situaciji uvijek je opravdanje oporezivati zaradu i imetak nego potrošnju široke mase i prihode vrijednih tvrtki. Takav porez ima nekoliko prednosti, među kojima su i tri važna učinka: proširit će se porezna baza te oporezovati izvlačenje dobiti iz Hrvatske i zarada velikih ulagača na domaćem tržištu. Gotovo je frapantan podatak da je samo u 2011. iz Hrvatske izvučeno oko 1,6 milijardi kuna koje su bez dodatnog poreza prešle granicu i završile u rukama stranih vlasnika. Pri tome su hrvatski građani mogli stabilnosti njemačkog pro-

Hrvatski građani pomogli su stabilnosti njemačkog proračuna isplativši Deutsche Telekomu nešto manje od milijardu kuna na koje nije plaćen dodatni porez, koji svaka njemačka tvrtka plaća u domicilnoj državi. Pozitivan je učinak tog poreza i to što će napokon i veliki ulagači, kakvih je u Hrvatskoj malo ali ipak postoje, platiti danak na visoke zarade koje ostvaruju mešetareći na tržištu kapitala. Ipak, ako država namjerava ubrati neki novac za poreze u ovoj godini, takav propis valja donijeti prije ožujka jer se većina dividendi isplaćuje tijekom drugog tromjesečja godine. Negativna je strana da će porez s tržišta kapitala otežati male ulagače poput građana koji su kreditima otkupljivali dio-nice državnih kompanija, ali to se može spriječiti zaštitom malih udjela od oporezivanja. Preduvjet je to da privatizacije tvrtki poput Croatia osiguranja ili Hrvatske poštanske banke, ako se izvedu preko burze, izazovu jednak stamped građana na brokerske kuće viđen za vrijeme IPO-a Hrvatskog telekoma i Ine.

Stavovi objavljeni u rubrici Tribina nisu stavovi redakcije. Zadržavamo pravo kraćenja i opremanja tekstova. Svi tekstovi koji nisu poslani u elektroničkom obliku neće se uzeti u obzir. Uredništvo

Pisma čitatelja / Tribina

Narodne novine - press, Slavonska avenija 4, 10000 Zagreb

Telefaks: +358 (0)1 6161-650
E-mail: tribina@vjesnik.hr

Vjesnik

HRVATSKI POLITIČKI DNEVNIK

GLAVNI UREDNIK:

BRUNO LOPANDIĆ

ZAMJENICA GLAVNOG UREDNIKA:

MARIJA PULIĆ DRLJAČA

POMOĆNICI GLAVNOG UREDNIKA: Jurica Körbler i Mladen Petrić
UREDNIŠTVO: Ivan Šabić (desk), Marko Barišić (svijet), Branka Džebić (kultura), Iva Perdec-Augustić (sport), Marijan Vogrinec (noćni), Darko Dravinski (7dana)

E-mail: desk@vjesnik.hr

TELEFONI: Dežurni urednik 01/6161-662 / Telefaks 01/6161-650

Uprava/tajništvo 01/6161-710 / Telefaks 01/6161-602 • Pretplata 01/6161-727 • Desk 01/6161-682 • Svijet 01/6161-623 • Kultura 01/6161-614 • Sport 01/6161-671 • Sedam dana 01/6161-626 • Fotografija 01/6161-734 • Vodič 01/6161-603

IZDAVAČ: NARODNE NOVINE-PRESS d.o.o.
10000 ZAGREB, Slavonska avenija 4

DIREKTOR:

BOJAN DIVJAK

MARKETING, PRODAJA I PROMOCIJA: Zvezdana Kolenko, voditelj

Slavonska avenija 4, Zagreb • Telefon 61 61 669, fax: 61 61 709

TISAK: Vjesnik d.d., Zagreb, Slavonska avenija 4

VJESNIK on line

www.vjesnik.hr • e-mail: vjesnikonline@vjesnik.hr • telefon: 01/6161-740